

Türk Turizm Araştırmaları Dergisi

2021, 5(2): 1034-1050.

DOI: [10.26677/TR1010.2021.752](https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.752)

ISSN: 2587-0890 Dergi web sayfası: <https://www.tutad.org>

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Mali Tabloların Dikey Yüzdeler Yöntemi ile Analizi: Bist Turizm Sektöründe Bir Uygulama (2019)

Dr. Öğr. Üyesi Ülkü MAZMAN İTİK, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Sivas, e-posta: umazman@cumhuriyet.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2472-9093>

Öz

İşletmelerin belirli dönemlerde yayınladıkları mali tablolar, bir taraftan cari dönem ile geçmiş döneme ait verilerin karşılaştırılmasına ve analiz yapılmasına olanak sağlarken diğer taraftan muhasebenin önemli fonksiyonlarından birisi olan “Raporlama ve Analiz Etme” fonksiyonunu da yerine getirmektedir. Bu analiz tekniklerinden biriside “Dikey Yüzdeler Yöntemi” dir. Dikey yüzdeler yöntemi muhasebenin temel mali tablolarından olan bilanço ve gelir tablosunda yer alan verilerin, belirli dönemler içerisinde yüzde cinsinden ifade etmeye yarayan bir yöntemdir. Dikey yüzdeler yönteminde mali tabloların mutlak değerler yerine yüzde cinsinden ifade edilmesi mali tablo kullanıcılarına büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Çalışmanın amacı turizm sektöründe faaliyet gösteren, Borsa İstanbul’a kayıtlı şirketlerin 2019 yılı verilerinden yararlanarak mali tablolarını “Dikey Yüzdeler Yöntemi” ile analiz ederek yorumlamaktır. Araştırmaya 9 şirketin verileri dâhil edilmiş olup bilanço ve gelir tablosunda bulunan kalemlerin oransal dağılımı tespit edildikten sonra şirketler birbirleri ile ardından şirket ortalamaları ile karşılaştırarak yorumlanmıştır. Çalışmada, turizm sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin geçmiş dönemde yaşanan olumsuz gelişmelerin etkisinde kalmalarına ve yüksek maliyetlere katlanmalarına rağmen büyük çoğunluğunun 2019 yılında kâr ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca şirketlerin dönen varlık yapılarının birbirleri ile benzerlik göstermediği, ayrıca turizm sektörünün genel özelliği olan duran varlık ağırlıklı bir görünüm sergiledikleri, şirketlerin yabancı kaynak yerine öz kaynak ile finanse edildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca analize dâhil edilen şirketlerin yüksek maliyetlere katıldığı ve ticari borçlar ve alacakların mali tablolarda önemli yere sahip oldukları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mali Tablolar, Bilanço, Gelir Tablosu, Dikey Yüzdeler Yöntemi, Turizm Sektörü.

Makale Gönderme Tarihi: 25.01.2021

Makale Kabul Tarihi: 03.06.2021

Önerilen Atf:

Mazman İtik, Ü. (2021). Mali Tabloların Dikey Yüzdeler Yöntemi ile Analizi: Bist Turizm Sektöründe Bir Uygulama (2019), *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2): 1034-1050.

© 2021 Türk Turizm Araştırmaları Dergisi.

Journal of Turkish Tourism Research

2021, 5(2): 1034-1050.

DOI: [10.26677/TR1010.2021.752](https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.752)

ISSN: 2587-0890 Journal Homepage: <https://www.tutad.org>

RESEARCH PAPER

Analysis of Financial Statements by Vertical Analysis Method: An Application in BIST Tourism Sector (2019)

Assistant Prof. Dr. Ülku MAZMAN İTİK, Sivas Cumhuriyet University, Sivas Vocational School of Social Sciences, Sivas, e-mail: umazman@cumhuriyet.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2472-9093>

Abstract

Financial statements are the tools that enable the information recorded in the accounting system to be prepared in a complete, consistent, clear, and understandable way and to be conveyed to the persons related to the business. While the financial statements published by the companies in certain periods allow the comparison and analysis of the data from the current period and the past period, on the other hand, they perform the function of "Reporting and Analysis" which is one of the important functions of accounting. The data of 9 companies were included in the research, and after determining the proportional distribution of the items in the balance sheet and income statement, the companies were interpreted by comparing each other with the company averages. One of these analysis techniques is the "Vertical Analysis Method". Vertical analysis method is a method that is used to express the data in balance sheet and income table, which are the basic financial statements of accounting, in percentage terms. In vertical analysis method, expressing financial statements in percentage instead of absolute values provides great convenience to users of financial statements. The aim of the study is analyzing and interpreting the financial statements of the companies operating in the tourism sector, registered in Borsa Istanbul, using the data of 2019 by analyzing them with the "Vertical Analysis Method". In the study, it was concluded that the majority of the companies operating in the tourism sector were profitable in 2019 despite being influenced by the negative developments experienced in the past period and enduring high costs. Additionally, it is concluded that the current assets of companies are not similar to each other, they point a fixed asset-weighted appearance, which is the general feature of the tourism sector, and that companies are financed by equity rather than foreign resources. In addition, it has been determined that the companies included in the analysis bear high costs and trade payables and receivables have an important place in the financial statements.

Keywords: Financial Statements, Balance Sheet, Income Statement, Vertical Percentages Method, Tourism Industry.

Received: 25.01.2021

Accepted: 03.06.2021

Suggested Citation:

Mazman İtik, Ü. (2021). Analysis of Financial Statements by Vertical Analysis Method: An Application in BIST Tourism Sector (2019), *Journal of Turkish Tourism Research*, 5(2): 1034-1050.

© 2021 Türk Turizm Araştırmaları Dergisi.

GİRİŞ

Uluslararası anlamda şirketlerin mali tablolarının karşılaştırılabilir ve şeffaf olması bu bilgilerden yararlanan kişi ve kurumlar için önem arz etmektedir. Muhasebenin fonksiyonlarından biriside mali tabloların raporlanması ve analiz edilmesidir. Temel mali tablo olan bilanço ve gelir tablosu işletmelerin cari dönemde ve iki zaman dilimi arasında yapmış olduğu tüm faaliyetlerin gösterildiği tablolardır. Mali tabloların analiz edilerek yorumlanması cari dönem bilgilerinden yola çıkılarak durum değerlendirmesi yapılmasına olanak sağlarken aynı zamanda geleceğe yönelik tahminlere de zemin hazırlamaktadır. Mali tablolar analizinde kullanılan yöntemlerden biriside “Dikey Yüzdeler Analizi” yöntemidir. Mali tablolarda bulunan bilgilerin dikey yüzdeler yöntemi ile analiz edilmesi işletmenin finansal planlama ve geleceğe yönelik karar alma süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır (Ceylan ve Korkmaz, 2012: 35). Etkin bir finansal yönetimin önemli iki fonksiyonu olan finansal planlama ve kontrolün başarısı, amaca uygun finansal analiz tekniğinin seçilmesi ve sonuçların yorumlanarak kararların alınmasına bağlıdır (Karadeniz vd., 2017: 107). Yoğun rekabet ortamında işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri için finansal yapılarını güçlü kılmaları, rakip işletmelerle karşılaştırmalar yaparak hem kendilerini yıllar itibari ile karşılaştırmaları hem de sektör içerisindeki diğer işletmelerle karşılaştırarak mevcut durumlarını bilmelerini gerekli kılmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek için dikey yüzdeler yöntemi işletmeler tarafından kullanılan bir yöntemdir. Dikey yüzdeler yönteminde bilanço ve gelir tablosunda yer alan tüm kalemler kendi grubu içerisinde ve toplam içerisindeki payını yüzde ile ifade ettiğinden tabloların anlaşılması daha kolay ve açıklayıcıdır. Çünkü mutlak rakamların okunması zordur, bu açıdan değerlendirildiğinde dikey yüzdeler yöntemi diğer analiz tekniklerine göre daha avantajlıdır (Gücenme, 1996: 4).

Dikey yüzdeler yöntemi ile analizi yapılan turizm sektörü, hizmet sektörünün önemli dinamiklerinden birisi olup ülke ekonomisine olan katkısı her geçen gün artan sektörler arasındadır. Ayrıca huzurun yerleşmesi, sosyal ve kültürel etkileşim, gelirin dengeli dağılımı gibi birçok alanda turizm sektörünün olumlu etkilerinden de söz etmek mümkündür (Ecer ve Günay, 2014). Ancak Türkiye de turizm sektörünün toplam gelirleri yıllar itibari ile artış eğilimi gösterirken ortalama harcama tutarı her yıl azalmaktadır (Tablo 1). Bu durum turizm sektörünün etkin şekilde kontrol edilmesi gerektiğini ayrıca şirketlerin pazarlama, maliyet ve yatırım politikalarında daha hassas davranmalarını gerekli kılmaktadır.

Çalışmanın amacı BİST’ da faaliyet gösteren turizm şirketlerinin hazırladıkları bilanço ve gelir tablolarının “Dikey Yüzdeler Yöntemi” ile analiz edilmesi ve yorumlanmasıdır. Çalışmanın amacına ulaşmak için önce literatür taraması yapılmış ardından “Dikey Yüzdeler Yöntemi” anlatılmış ve çalışmanın uygulandığı turizm sektörü hakkında bilgi verilmiştir. Bugün Türkiye’de finansal piyasaların merkezi olan Borsa İstanbul’da toplam 13 adet turizm şirketinin hisseleri halka arz edilmiştir ancak çalışmaya 9 adet şirket dâhil edilmiştir. Şirketlerin genel yapısı incelendiğinde BİST’ da işlem gören şirketlerin, “Oteller ve Lokantalar” alt başlığında yer aldığı görülmektedir. Çalışmanın uygulama kısmında analize dâhil edilen her şirketin bilanço ve gelir tablosuna dikey yüzdeler yöntemi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar şirketlerle ve şirket ortalamaları ile kıyaslanarak yorumlanmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında ise elde edilen veriler değerlendirilerek yorumlanmıştır. Elde edilen veriler Excel ortamında analiz edilerek tablolara aktarılmış ve ardından yorumlanmıştır.

LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde mali tablolar analizine yönelik çok sayıda çalışma mevcuttur. Omağ (2014), çalışmasında gıda sektöründe faaliyet gösteren bir firmanın 2011 – 2012 yıllarına ait bilanço ve

gelir tablosuna ait verilerini dikey yüzde yöntemi ile analiz etmiştir. Çalışmanın sonucunda gıda sektörüne dâhil olan şirketlerin varlık ve kaynak yapısı açısından iyi bir görünüme sahip olmasına karşın satışlar ve maliyetlerdeki değişimin olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Karadeniz ve diğerleri (2017), çalışmalarında, 2014 yılında turizm sektöründe faaliyet gösteren Borsa İstanbul'a kayıtlı şirketlerin dikey yüzdeler yöntemi ile finansal tablolarını analiz etmişlerdir. Dikey yüzdeler yöntemine göre elde edilen verilerle merkez bankası sektör ortalamalarını karşılaştırmışlar ve her iki sonucu yorumlamışlardır. Çalışmanın sonuç kısmında sektörün kaynak dağılımının dengeli olduğunu ve kaynakların büyük bir kısmının öz kaynaklardan oluştuğuna vurgu yapmışlardır.

Bilici ve Aydın (2018), çalışmalarında konaklama sektöründe faaliyet gösteren bir şirketin mali tablolarını, 2011-2016 yılı verilerini kullanarak finansal analizini yapmışlardır. Finansal analiz yöntemlerinden trend analizi, karşılaştırmalı tablolar analizi ve dikey yüzde yöntemini kullanmışlar ve çıkan sonuçları yorumlamışlardır.

Dalak vd. (2018), yılında, hava yolu şirketlerinde yapmış olduğu anket çalışması ile firmalarda kullanılan finansal analizlerin, kullanım oranı ve önem derecelerini tespit etmeye çalışmışlardır. Çalışmanın sonucunda hiçbir işletmenin finansal analiz tekniklerinin tamamını kullanmadığını, fakat çoğunlukla şirketlerin finansal oran analizini tercih ettiklerini tespit etmişlerdir.

Gümüş ve Bolel (2017), çalışmalarında iki büyük havayolu şirketinin mali tablolarını oran analizi yöntemi ile analiz etmiştir. Analiz sonucunda her bir şirketi yıl bazında değerlendirmiştir. Çalışmanın sonucunda şirketlerin mali yapı oranında sorun olduğu fakat diğer rasyoların daha olumlu sonuç verdiğini tespit etmiştir.

Sunar ve Yılmaz (2019), çalışmalarında 2015-2018 yılları arasında faaliyet gösteren ulaştırma şirketlerinin turizm sektörünü etkileyen olaylardan nasıl etkilendiğini ve işletmelerin karlılık ve finansal yapı oranlarına nasıl yansımalarını tespit etmeye çalışmıştır.

Özgülbaş (2006) çalışmasında kamu hastanelerinin finansal yapısını trend analizi yardımı ile tespit etmeye çalışmış ardından hastanenin uyguladığı politikalarla ilgili önerilerde bulunmuştur.

Göçer (2015), çalışmasında Pendik belediyesine ait 2008-2012 yıllarındaki bilanço ve bütçe sonuçları tablolarını kullanarak, yatay ve dikey analiz yöntemini uygulamıştır. Çalışmanın temel amacı finansal analizlerin kamu kurumlarında da yaygın olarak kullanılması gerektiğine vurgu yapmaktır.

Bülüş vd., (2017) bir hastanenin 2013-2016 yıllarına ait bilanço ve gelir tablosundan yararlanılarak oran analizi yöntemi uygulanmışlardır. Çalışmanın sonucunda hastane işletmesinin finansal oranlarının genel anlamda olumlu olduğu aynı zamanda finansal açıdan gelişmekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kızıl ve Aslan (2019), çalışmalarında Borsa İstanbul'da işlem gören iki büyük şirketin 2013-2017 yılları finansal performansları incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda her iki şirketin de dönemler itibari ile kârlılıklarında dalgalanma görüldüğünü, fakat firmaların, ana faaliyetleri konusunda kârlı olduklarını tespit etmişlerdir.

Akyüz vd., (2017) çalışmalarında Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi Sektörü bünyesinde yer alan firmaların 2015-2016 yılları arasındaki değişimini dikey analiz yöntemini ve rasyo analizi yöntemleri kullanarak analiz etmiştir. Çalışmada her bir analiz için ayrı sonuç elde edilmiştir.

Bardia (2012), çalışmasında Hindistan'da kamu sektöründe ve özel sektörde faaliyet gösteren demir çelik sektöründe kayıtlı en büyük iki şirketin 1997-2009 dönemine ait mali tablolarını analiz

etmiştir. Çalışmada Altman Z skoru yanı sıra işletmelerin uzun dönemli ödeme gücünü göstermek amacıyla dikey yüzdeler yöntemi ve oran analizi yöntemi uygulanmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında kamu sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin uzun vadede borplarını ödeyebildiği, karını artırdığı tespit edilmiştir. Özel sektörde faaliyetini sürdüren firmanın ise uzun vadeli borplarını ödeyebildiği maddi duran varlıklarını satarak yatırıma dönüştürdüğü işletmeyi yenileme çalışmalarına ağırlık verdiği ve faaliyetlerinin sonucunda kar elde ettiği tespit edilmiştir.

Bhat ve Jain (2006), çalışmalarında, özel hastanelerin 1999-2004 yılları arası finansal performanslarını analiz etmişlerdir. Çalışmada 25 adet finansal rasyo kullanılmış olup, çalışmanın sonucunda hastanelerin yıllar içerisinde finansal performanslarında marjinal iyileşme gösterdiğini tespit etmiştir. Ayrıca hastanelerin toplam borç miktarının yüksek olmadığı fakat hastanelerin borçlanma maliyetlerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Singh ve Schmidgall, (2013), yapmış oldukları çalışmada, varlık büyüklüğü 250-500 milyon dolar arasında olan otellerin mali tablolarını inceleyerek likidite oranları kaldıraç oranları ve faaliyet oranlarını analiz etmişlerdir. Çalışmada ABD'nin konaklama sektörünün mali profilini çizmek hedeflenmiştir. Çalışmanın sonucunda, finansal performansın otelin büyüklüğüne ve çalışma örnekleminin üst, orta ve alt çeyrekliklerine göre farklılaştığını tespit edilmiştir.

RAKAMLARLA 2019 YILI TURİZM SEKTÖRÜ

Turizm sektörü istihdam yaratabilme potansiyeli diğer alanlarla olan bağlantısı ve sosyal ve kültürel anlamdaki pozitif katkısı ile hem Türkiye ekonomisi hem de dünya ekonomisi için önemi her geçen gün artan bir sektör niteliğindedir.2019 yılı içerisinde turizm sektörünün genel görünümü Tablo 1' de yer almaktadır.

Tablo 1. 2016- 2019 Yılı Türkiye'nin Turizm Verileri

	Toplam Gelir (1000 \$)	Ortalama Harcama\$	Turizm Gelirinin GSYİH İçindeki Payı(%)
2016	22 107 440	705	3,6
2017	26 283 656	681	3,1
2018	29 512 926	647	3,8
2019	34 520 332	666	3,6

Kaynak: <https://yigm.ktb.gov.tr/>

Türkiye'de Turizm sektörünün toplam geliri 2016 yılında 22,1 milyar dolar düzeyinden, 2019 yılında 34,5 milyar seviyesine yükselerek, sürekli artış eğilimi göstermiştir. Turizm gelirlerindeki bu artışa rağmen ortalama harcama düzeyi 2018 yılına kadar sürekli azalmış, 2019 yılında ise bir önceki yıla göre %0,9 düzeyinde bir artış göstermiştir. Turizm gelirlerinin artmasına rağmen ortalama harcama düzeyinin azalma eğilimi göstermesi, gelen turistlerin gelir düzeylerinin düşük olması ve her şey dâhil sisteminden dolayı turistlerin harcama eğilimlerinin azalması şeklinde yorumlanabilir. Turizm gelirlerinin GSYİH içerisindeki payı ise 2019 yılında 3,6 düzeyinde gerçekleşmiştir (www.tursab.org.tr). Türkiye, gelen turist sayısı açısından da Dünya ve Avrupa'da önemli bir yere sahiptir aynı zamanda turistlerin destinasyon olarak tercih ettikleri ülkeler kategorisinde dünya genelinde Fransa, İspanya, ABD, Çin ve İtalya' dan sonra 6. sırada

yer almaktadır. Avrupa ülkeleri açısından bir değerlendirme yapıldığında ise Almanya'dan sonra turizm gelirleri en yüksek olan 6.ülkedir (www.ttyd.org.tr).

Turizm sektörünün kırılganlığı ve hassas bir yapıda olması ekonomik ve siyasal olaylardan çabuk etkilenmesine sebep olmaktadır. Yakın zamanda 2015-2016 yılında yaşanan olumsuzluklar, Rusya ile yaşanan problemler sektörü olumsuz etkilemiş turizm sektörünün yüksek borç yükü altına girmesine sebep olmuştur. Bu durum sektörün tamamının mali tablolarında tahribat yaratmış ve etkileri 2019 yılına kadar devam etmiştir. Yaşanan bu gelişmeler ayakta kalma mücadelesi veren şirketlerin bilançosuna daha fazla kredi ve faiz yükü olarak yansımıştır. 2019 yılı itibarıyla turizm sektörünün kullandığı krediler 85,4 milyar TL olarak gerçekleşirken, takipteki kredilerin oranı %7,04 düzeyinde gerçekleşmiştir. Takipteki krediler 2014 yılında ise %2,4 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum, ziyaretçi sayısı ve gelirlerdeki güçlü artışa rağmen şirketlerin finansman yükünü taşımakta zorlandığını ve sektörün nakit akışı ve kârlılıklarında hızlı bir iyileşmeye ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır (www.ttyd.org.tr).

METODOLOJİ

Araştırmanın Amacı

Turizm işletmeleri, rekabetin yoğun olarak yaşandığı risk ve belirsizliğin yüksek olduğu kırılgan bir yapıya sahip olan bir sektördür. Ayrıca sektörde yer alan firmaların yüksek maliyetlere katlanması, Turist sayısının artmasına rağmen ortalama harcamanın aynı oranda artmaması sektörün önemli sorunlarından birisidir. Tüm bunlar göz önüne alındığında turizm işletmelerinin finansal analiz tekniklerinden faydalanarak mevcut durumlarını kontrol altında tutmaları ve sektördeki diğer işletmeler ile finansal tablolarını karşılaştırarak durum tespiti yapmaları için finansal analizlerden faydalanmaları kaçınılmaz olmaktadır. Bu yöntemlerden biriside dikey yüzdeler yöntemidir. Dikey analiz yöntemi ile finansal tablolardaki kalemlerin yüzdesel olarak ifade edilmesi ile aynı sektörde yer alan işletmeler arasında veya sektör ortalaması ile karşılaştırmaların yapılması mümkün hale gelmektedir (Aydın vd., 2010: 136). Bu bağlamda çalışmanın amacı Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren turizm şirketlerinin dikey analiz yöntemi ile finansal durumlarının ortaya konulması ve şirket ortalamaları ile karşılaştırılarak yorumlanmasıdır. Ayrıca şirketlerin gelir ve maliyet politikalarının ortaya konulmasıdır.

Araştırmanın Kapsamı

Çalışmaya konu olan şirketlerin mali tabloları olan bilanço ve gelir tabloları Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)' dan elde edilmiştir. BIST' da turizm sektörü alt başlığında yer alan otel ve lokantalar başlığında 2019 yılı itibari 13 şirket işlem görmektedir. Ancak iki şirketin verilerinde eksiklikler tespit edildiğinden, analize 11 şirketin verileri dâhil edilmiştir. Çalışmanın ilk aşamasında BIST' da turizm şirketlerine ait genel bilgiler incelendikten sonra finansal tablolar olan bilanço ve gelir tablolarına ulaşılmış ve elde edilen veriler excel ortamında dikey yüzdeler formülü uygulanarak analiz edilmiştir. Ardından dikey yüzdeler yöntemine göre elde edilen verilerin ortalamaları bulunmuştur. Şirketlerin varlık ve kaynak hesaplarının sonuçları önce diğer şirketlerle karşılaştırılmış ardından şirket ortalamaları ile karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Yorumlar yapılırken şirketlere ait yıllık faaliyet raporlarından, dipnotlardan ve resmi internet sitelerinden faydalanılmıştır. Çalışmaya dâhil edilen şirketlerin isimleri ve BIST' da kullanılan kısaltılmış şekli aşağıdaki gibidir. Çalışmanın bundan sonraki kısmında şirket isimlerinin kısaltılmış şeklide yer alacaktır (<https://www.kap.org.tr/tr/bist-sirketler>).

*Altın Yunus Çeşme Turistik Tesisler A.Ş. (AYCES)

- *Marmaris Altın Yunus Turistik Tesisler A.Ş. (MAALT)
- *Tek-Art İnşaat Ticaret Turizm Sanayi ve Yatırımlar A.Ş. (TEKTU)
- *Petrokent Turizm A.Ş. (PKENT)
- *Metemtur Otelcilik ve Turizm Toptan ve Perakende Ticaret A.Ş. (METUR)
- *Ulaşlar Turizm Yatırımları ve Dayanıklı Tüketim Malları Ticaret Pazarlama A.Ş. (ULAS)
- *Utopya Turizm İnşaat İşletmecilik Ticaret A.Ş. ve Bağlı Ortaklıkları (UTPYA)
- *Merit Turizm Yatırım ve İşletme A.Ş. (MERIT)
- *Avrasya Petrol ve Turistik Tesisler Yatırımlar A.Ş.(AVTUR)
- *Kuşadası Turizm Endüstrisi A.Ş. (KSTUR)
- *Etiler Gıda Ve Ticari Yatırımlar Sanayi Ve Ticaret A.Ş.(ETILR)

Araştırmanın Yöntemi

Yoğun rekabet ortamında faaliyetlerini sürdürmek isteyen firmaların düzenlemiş olduğu mali tabloların sonuçları sadece işletmeleri değil devleti ve diğer çıkar gruplarını da yakından ilgilendirmektedir. Mali tablo, *“Finansal muhasebenin kayıt ve sınıflama yoluyla ürettiği bilgilerin, belirli zaman aralıklarıyla çeşitli karar süreçlerinde kullanılmak üzere özetlendiği tablolara verilen isimdir”* (Bilici ve Aydın 2018: 2334). Mali tablolar muhasebe sisteminde kayıt edilen bilgilerin eksiksiz tutarlı açık ve anlaşılır biçimde hazırlanarak işletmeyle ilgili kişilere iletilmesini sağlayan araçlardır. Mali tabloların gerçeğe uygun ve güvenilir şekilde hazırlanmış olması; genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun olarak düzenlenmesine bağlıdır (Pamukçu, 1999: 257). Yöneticilerin sağlıklı kararlar alabilmesi ve planlama fonksiyonunu gereği gibi yerine getirebilmesi için mali tabloların analiz edilmesi ve yorumlanması gerekir (Akgüç, 2010: 10). Mali tablolar analizi *“İşletmelerin amaçlarına uygun olarak bir veya birkaç döneme ait finansal tablolarda yer alan kalemlerin gerek kendi aralarındaki gerekse bütünüle olan ilişkilerinin çeşitli analiz tekniklerinden faydalanarak incelenmesi, yorumlanması ve işletmenin içinde bulunduğu koşullarında göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi işlemidir”* (Akdoğan ve Tenker, 1992: 313). Finansal analiz işletmelerin içinde bulunduğu cari dönemi sorgulaması, geleceğe yönelik karar vermesi plan yapması ve karşılaştırma yapması açısından önem arz eder. Finansal analizde dört temel analiz yöntemi bulunmaktadır (Clemenson ve Sellers, 2013: 257). Bunlar,

- *Karşılaştırmalı Tablolar Analizi (Yatay Analiz)
- *Eğilim Yüzdeleri Yöntemi Analizi (Trend Analizi)
- *Oran Analizi (Rasyo Analiz)
- *Yüzde Yöntemi İle Analiz (Dikey analiz)

Bu yöntemlerden, yüzde yöntemi ile analiz tekniği ve rasyo yöntemi ile analiz tekniği statik, karşılaştırmalı tablolar analiz tekniği ve eğilim yüzdeleri tekniği ise dinamik analiz türüdür (Ürgüp ve Alıcı, 2020: 153). Karşılaştırmalı tablolar analizi finansal tablolardaki kalemler ve hesap gruplarını yıllar itibari ile karşılaştırmalı olarak düzenlenmekte ve zaman içerisinde sergilenen değişiklikler incelenerek değerlendirilmektedir. Karşılaştırmalı tablolar tekniğine aynı zamanda yatay analiz tekniği de denilmektedir (Poyraz, 2008: 64). Karşılaştırmalı tablolar, cari dönem ve bir önceki dönem olarak iki dönem düzenlenebileceği gibi, cari dönemle birlikte birden fazla dönemi içerecek biçimde ikiden fazla dönemi kapsayacak şekilde de düzenlenebilir. Eğilim yüzdeleri yöntemi ile (Trend Analizi) analizde ise finansal tablolarda yer alan finansal

kalemlerden belirli bir yılın verileri “100” olarak kabul edilir. Ardından yıllar itibariyle meydana gelen değişimler takip edilerek ve bu kalemlerin göstermiş oldukları eğilimlerin nasıl bir yön izlediği analiz edilerek yorumlanır” (Akdoğan ve Tenker 1992: 336). Oran analizi yöntemi (Rasyo Analiz) ise, birbiriyle ilişkili kalemlerin oranlanarak anlamlı ilişkiler ortaya koyması temeline dayanan bir analiz yöntemidir (Karapınar ve Ayıkoglu, 2012: 44). Oran analizi; kârlılık yönetim varlıklarındaki verimlilik ve mali yapı gibi işletmenin finansal nitelikleri hakkında değerli bilgiler ortaya koyan bir yöntemdir.

Araştırmada yöntem olarak dikey yüzdeler yöntemi kullanılmıştır. Dikey yüzde yönteminde öncelikle finansal tablolarda esas alınacak kalem belirlenir. Bu kalem, bilançoda genellikle aktif toplamı veya pasif toplamı olmaktadır. Aktif veya pasif toplamı, 100 kabul edilerek her bir kalemin toplam içerisindeki dağılım oranı tespit edilmiş olur. Aktif veya pasif toplamının yanı sıra mali tablolarda yer alan grup toplamı esas alınarak da yüzde yöntemi uygulanabilir. Gelir tablosu dikey yüzdeler yöntemi ile analiz edilmek istendiğinde ise baz alınacak kalem satış hasılatı kalemidir. Gelir tablosu analizinde satış hasılatı kalemi toplamı “100” olarak kabul edilerek aşağıdaki formül uygulanır ardından tabloda yer alan diğer kalemlerin bu oran içerisindeki yüzdelik dağılımı tespit edilir. Dikey yüzdeler yönteminin formülü aşağıdaki gibidir.

$$\text{Dikey Yüzde} = \frac{\text{İlgili Kalem Verisi}}{\text{Grup Toplamı Alınan Kalem Verisi}} \times 100$$

Mali tablolar analizinde, temel amaçlardan biriside işletmeler arası karşılaştırılma yapılabilmesine olanak sağlamasıdır. Dikey analiz yönteminde her tablo kalemi, kendi grubu içindeki ve genel toplam içindeki yüzde oranı ile ifade edildiğinden tabloların anlaşılması daha kolay hale gelir. Çünkü mutlak rakamların okunması ve karşılaştırılması zordur. Yüzelere indirenmiş tablo verileri diğer işletmelerle karşılaştırma yapılmasını daha kolaylaştırırken daha sade veriler sunma imkânı tanımaktadır (Gücenme, 1996: 4). Çalışmanın amacını gerçekleştirmek için KAP 'den turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmeler tespit edilmiştir. Çalışmanın uygulama kısmına konu olan 11 adet şirketin 2019 yılı bilanço ve gelir tablosu verilerine dikey yüzdeler analizi yöntemi uygulanmıştır. Uygulama kısmında excel programı kullanılmıştır. Elde edilen veriler şirketlerle ve şirket ortalamaları ile karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde 2019 yılında turizm sektöründe faaliyet gösteren Borsa İstanbul' a kayıtlı şirketlerin dikey yüzdeler yöntemine göre elde edilmiş bulguları üç başlıkta incelenerek yorumlanmıştır.

Varlık Hesaplarına Yönelik Bulgular

Mali tablolardan olan bilanço; “Bir işletmenin belirli bir tarihteki finansal durumunu yansıtan temel mali tablodur” (Küçüksavaş, 2005: 42). Temel mali tablo olan bilanço, varlık ve kaynak hesapları olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. 2019 yılında Borsa İstanbul' da faaliyet gösteren turizm şirketlerinin varlık hesaplarının dikey analiz yöntemine göre elde edilen sonuçları Tablo 2' de yer almaktadır.

Tablo 2' de 11 adet şirketin varlık hesaplarının dikey yüzdeler yöntemine göre sonuçları yer almaktadır. Analiz yapılırken esas alınan kalem toplam varlıklardır. Şirketlerin varlık yapısının genel görünümü incelendiğinde dönen varlık oranının en yüksek olduğu şirket %83,18'lik oran ile UTPYA şirkettir. UTPYA şirketinin dönen varlık oranının yüksek olmasının sebebi “Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar” oranının yüksek olmasıdır. Türkiye Finansal Raporlama Standardı Madde 38'e göre “Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar” gerekli koşulları

sağlarsa dönen varlık grubunda yer almaktadır. “Duran varlık olarak sınıflandırılmış varlıklar, satış amaçlı elde tutulma koşullarını sağladıkları takdirde bilançoda dönen varlıklar içerisinde ayrı olarak raporlanırlar. Satış amacıyla elde tutulan varlık olarak sınıflandırılan elden çıkarılacak bir varlık grubuyla doğrudan bağlantılı olan dönen varlıklar, kısa ve uzun vadeli borçlar varsa tüm bunlar bilançoda ayrı ayrı gösterilmelidir” (Çavuşoğlu ve Utku, 2016: 93). Dönen varlık oranının en düşük paya sahip olduğu şirket ise %1,71 oran ile AYCES şirkettir. Turizm sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin genel anlamda duran varlık oranının dönen varlık oranından yüksek olması olağan karşılanır, ancak AYCES şirketinin dönen varlık oranı hem şirket ortalamalarına göre “%35,93” hem de diğer şirketlere oranla düşük seviyede gerçekleşmiştir. Dönen varlık oranının bu kadar düşük seviyede olması Kısa Vadeli Yabancı Kaynak (KVYK) oranına bakılmasını gerekli kılabilir. Şirketin KVYK oranı %3,20 düzeyinde olup oldukça hassas bir yapı sergilemektedir. Ayrıca, şirketin varlık yapısı içerisinde duran varlıklarının oranı %98,29 düzeyindedir. AYCES şirketinin duran varlık yatırımlarına önem vermesi dönen varlıklarının düşük seviyede kalmasının sebep olmuştur. Diğer şirketlerin dönen varlık oranı ise %10 ile %78 aralığında dağılım sergilemiştir. BİST şirketlerinin dönen varlık değerlerinin ortalaması “%35,93” düzeyinde gerçekleşmiştir. BİST şirketlerinin ortalama değeri ile bir karşılaştırma yaptığımızda şirketlerin dönen varlık değerlerinin dengeli bir dağılım sergilemediği dalgali bir görünüme sahip oldukları görülmektedir. Ortalama değere en uzak şirket, %83,18 oranı ile UTPYA şirketi olup, en yakın şirket ise %37,93 oranı ile METUR şirkettir. Dönen varlık kalemleri içerisinde ticari alacak oranının en yüksek olduğu şirket %30,38’lik bir pay ile PKENT şirkettir. Ticari alacak oranının yüksek olması şirketin müşterilerine kredili mal ve hizmet sunduğu, anlamına gelmektedir. Yapılan mali tablo incelemelerinde, PKENT şirketinin alacaklarının farklı vadelere sahip senetli alacak şeklinde olduğu alacakların tamamının reeskonta tabi tutulduğu tespit edilmiştir. Dönen varlık yapısı içerisinde, yüksek oranda stoklara sahip olan şirket ise METUR şirkettir. Turizm sektöründe stok seviyesinin çok yüksek olması beklenmez. Bu durum hizmet sektörünün karakteristik bir özelliğidir. METUR şirketinin stoklarının yüksek düzeyde olmasının sebebi sahip olunan satılık ve kiralık konaklama tesislerinin varlığıdır.

Tablo 2. BIST Turizm Şirketlerinin Varlık Hesaplarının Dikey Yüzdeler Yöntemine Göre Analiz Sonuçları (%)

ŞİRKETLER	AVTUR	KSTUR	MAALT	METUR	ULAS	UTPYA	PKENT	MERIT	AYCES	TEKTU	ETILR	ORT
KALEMLER	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019
Dönen V.	10,91	47,34	78,73	37,93	48,31	83,18	39,21	25,94	1,71	7,89	14,07	35,93
Nakit,Nakit B.	0,05	44,21	78,52	16,13	12,49	0,72	4,58	0,07	0,78	0,06	0,39	14,36
Finansal Yat.	0	0,01	0	0	30,63	0,85	0	0	0	0	0	2,86
Ticari Alc.	0,66	0,11	0,04	9,46	0	0,21	30,38	24,75	0,37	0,85	1,93	6,25
Diğer Alc.	10,11	0,01	0	0,02	3,28	4,22	0,20	0	0,03	6,54	6,45	2,81
Stoklar	0,03	2,47	0	6,35	0	0	2,28	0	0,19	0,03	0,63	1,09
Diğer Dön.V	0,06	0,53	0,17	3,85	1,91	0,21	1,77	1,12	0,34	0,41	3,46	1,26
Sat. A. El. T.V.	0	0	0	2,12	0	76,97	0	0	0	0	1,21	7,30
Duran V.	89,09	52,66	21,27	62,07	51,69	16,82	60,79	74,06	98,29	92,11	85,93	64,07
Diğer Alc.	0,05	0,02	0	0,12	0	1,21	0,06	0	0	0,01	0	0,13
Finansal Yat.	0	0,09	0	0	0	3,42	0	71,25	0,08	0	10,83	7,79
Kul.Hakkı V.	0	0	0	1,59	0	0,02	0	0	3,37	0,02	14,53	1,78
Şerefiye	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8,97	0,82
Yat.Amç.Gym.	62,30	0	11,85	1,50	48,49	0,11	0,63	0	0	24,50	27,75	16,10
Maddi DV	26,72	52,50	9,41	46,23	2,42	11,95	56,77	0	93,75	67,58	6,14	33,95
Mad. Olm D.V	0,02	0,05	0,01	5,92	0,05	0	0,90	0	0,22	0	11	1,65
Ert.Vergi V.	0	0	0	1,54	0,73	0	2,43	0,58	0	0	6,71	1,09
Diğer Dur. V.	0	0	0	5,17	0	0,11	0	2,23	0,87	0	0	0,76
TOPLAM V.	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Turizm sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin dikey analiz yöntemi ile duran varlık yapıları incelendiğinde, duran varlık oranının %51 ile %98 oranında bir paya sahip olduğu tespit edilmiştir. Duran varlık oranının en yüksek olduğu şirket %98,2' lik bir oran ile Altın Yunus Çeşme Şirkettir (AYCES). AYCES şirketinin maddi duran varlıklarının büyük bir paya sahip olmasının sebebi otelin ortak kullanım alanlarına ve demirbaşlara yönelik yapmış olduğu yatırımlardır. AYCES şirketini, %92.11 oran ile TEKTU şirketi, üçüncü sırada ise %89,09 oranı ile AVTUR şirketi takip etmektedir. Diğer şirketler %85 ile %21 aralığında dağılım göstermiştir. Mevcut şirketler içerisinde duran varlık oranının en az olduğu şirket %16,82 oranı ile UTPYA şirketi, ardından ise %21,7'lik yüzde ile (MAALT) "Marmaris Altın Yunus Turistik Tesisleri" dir. Duran varlık oranının düşük seviyede olması şirketin ilgili dönemde duran varlık yatırımı yapmamış olduğu veya finansal kiralama yoluna gitmiş olabileceği ihtimalini gündeme getirmektedir. Borsa İstanbul' da işlem gören turizm şirketlerin duran varlık ortalaması %64,07 oranında gerçekleşmiştir. Bu oran üzerinden bir değerlendirme yapıldığında AYCES "Altın Yunus Çeşme" şirketinin %98,28 oranına sahip olduğu, TEKTU %92,11 ve AVTUR şirketinin ise %89,09 oranı ile ortalamanın üzerinde olduğu, ÜTOPIYA şirketinin ise % 16,82 oranı ile ortalamanın çok altında bir seviyede duran varlığa sahip olduğu tespit edilmiştir. MAALT şirketi dışındaki diğer şirketlerin ise %98,28 ile % 16,82 Aralığında hareket ettiği görülmektedir.

Kaynak Hesaplarına Yönelik Bulgular

2019 yılında Borsa İstanbul' da faaliyet gösteren turizm şirketlerinin kaynak hesaplarının dikey yüzde yöntemine göre elde edilen analiz sonuçları Tablo 3' te yer almaktadır. Kaynak hesapları analiz edilirken toplam oranının dağılımı üzerinden yorum yapılmıştır.

Kısa vadeli yükümlülükler içerisinde en fazla paya sahip olan şirket %77,05 oranıyla UTPYA şirkettir. UTPYA şirketinin KVKYK oranının yüksek olmasının sebebi, dönen varlık grubunda yer alan "Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklara Ait Yükümlülükler" den kaynaklandığı görülmektedir. UTPYA şirketini %73,66'lık oranla ETILR şirketi takip etmektedir. En düşük kısa vadeli yabancı kaynak oranı ise %3.20 ile AYCES şirketine aittir. Tablo 3'ü incelediğimizde AYCES şirketinin varlıklarının yabancı kaynak ile değil öz kaynak ile finanse ettiği görülmektedir. Diğer şirketler %4 ile %28 aralığında dağılım sergilemiştir. Kısa vadeli yükümlülüklerin dağılımını incelediğimizde finansal borçları en yüksek olan şirketlerin %14.22 ile METUR şirketi, % 7.47 ile TEKTU şirketlerine ait olduğu görülmektedir.

BİST' da işlem gören turizm şirketlerin kısa vadeli yabancı kaynak ortalaması ise %22,25 düzeyinde gerçekleşmiştir. UTPYA %77,05 oranıyla, ETILR%73,66 oranıyla ortalamanın üzerinde bir seviyede olduğu, tespit edilmiştir. AYCES %3,20, AVTUR %4,31, KSTUR%5,62, MAALT%5,06 oranı ile ortalamanın altında bir seviyede KVKYK oranına sahip olan şirketlerdir. Diğer şirketler ise %10 ile %28 aralığında dağılım göstermiştir. Kısa vadeli yükümlülüğe sahip olmak dönen varlık oranı ile değerlendirilmesi gereken bir orandır şirketler kısa vadeli borçlarını ödeyebilecekleri fona sahip olmazlar ise finans problemi yaşayabilir ve mali krizler kaçınılmaz olabilir. Bu açıdan bir değerlendirme yapıldığında ETILR şirketinin dönen varlık oranının %14,07, KVKYK %73,66 oranı dikkat çekmektedir. Şirketin KVKYK içerisinde diğer borçların yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan incelemeler sonucunda diğer borç kalemleri içerisinde yer alan ilişkili taraflara borçların ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir. İlişkili taraflara borçların yapısı faaliyet raporları içerisinde incelendiğinde eskiden ortak olan şirketlere, ana ortaklara, dolaylı ortaklara borçlar olduğu tespit edilmiştir. Özetle, şirketin kısa vadeli borçlarının genel yapısının vadeye bağlanmış finansal borç ve ticari borçlardan oluşmadığı görülmektedir. Kısa vadeli borçların yapısı içerisinde dikkati çeken diğer bir kalemden finansal borçların genel görünümüdür. Banka ve kredi kurumlarına olan borçları ifade eden finansal borçların en yüksek seviyede olduğu

şirket, % 14,22 oranı ile METUR şirkettir. Ticari borç oranının en yüksek olduğu şirket ise % 6,87 oranı ile PKENT şirkettir. Ticari borç oranının finansal borç oranından yüksek olması işletmenin piyasadaki kredisini kullandığı anlamına gelirken, vade ve nakit giriş çıkışlarında bir sorun olmadığı müddetçe tercih edilebilecek bir yöntem olarak nitelendirilebilir.

Tablo 3. BİST Turizm Şirketlerinin Kaynak Hesaplarının Dikey Yüzdeler Yöntemine Göre Analiz Sonuçları (%)

ŞİRKETLER	AVTUR	KSTUR	MAALT	METUR	ULAS	UTPYA	PKENT	MERIT	AYCES	TEKTU	ETILR	ORT
KALEMLER	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019
Kısa Vadeli												
Yük.	4,31	5,62	5,06	18,66	10,98	77,05	28,93	6,37	3,20	10,94	73,66	22,25
Finansal Borçlar	0	0	0	14,22	7,58	0	1,12	0	0,91	7,47	3,80	3,19
Diğer Finansal												
Y.	0	0	0	0	0	0,01	0,11	0	0	0	0	0,01
Ticari Borçlar	0,60	2,89	0,21	0,92	0,01	0,30	6,87	0,57	1,20	0,51	4,02	1,65
Diğer Borçlar	2,40	1,48	0,01	3,28	0,13	0,01	2,29	1,81	0,07	0,35	43,47	5,03
Ertelenmiş Gel.	0	0	2,90	0	3	0,04	16,89	0	0,28	2,41	2,05	2,51
Müş. Söz.												
D.Yük.	0,09	0,43	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,05
Dnm Kâr V.												
Yük.	1,01	0	0,23	0	0	0	0	3,54	0	0	0	0,43
Borç Karşılıkları	0,15	0,25	1,64	0,02	0	0	0,12	0,29	0,68	0,15	1,95	0,48
Diğer K.V Yük.	0,06	0,57	0,07	0,22	0,26	0,02	1,53	0,16	0,06	0,05	18,37	1,94
Sat.A.El.Tut.D.V	0	0	0	0	0	76,67	0	0	0	0	0	6,97
Uzun Vadeli												
Yük.	7,02	1,33	41,50	68,59	7	0,63	8,63	3,15	17,18	18,51	14,03	17,05
Finansal Borçlar	0	0	0	68,51	3,11	0	0	0	5,52	9,29	11,96	8,94
Ert.Gel.	0	0	41,14	0	3,07	0	0	0	0	0	0	4,02
Uzun Vad.Karş.	0,06	0,92	0,36	0,08	0,82	0	5,93	1,64	0,51	0,07	1,57	1,09
Müş. Söz.												
D.Yük.	0	0,08	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,01
Diğer UVK	0	0	0	0	0	0	0,62	0	0	0,30	0,50	0,13
Ert. Vergi Yük.	6,96	0,33	0	0	0	0,63	2,08	1,51	11,15	8,85	0	2,86
Yükümlülükler	11,33	6,95	46,56	87,25	17,98	77,68	37,56	9,52	20,38	29,45	87,69	39,30
Öz Kaynaklar	88,67	93,05	53,44	12,75	82,02	22,32	62,44	90,48	79,62	70,55	12,31	60,70
Ödenmiş												
Sermaye	43,11	8,01	3,34	50,65	36,37	5,75	1,66	5,03	8,87	23,59	100,80	26,11
His.Snd.İhraç												
Pr.	0	0	0	0,01	0	2,80	0	0	0,05	0	0	0,26
Kâr.Ay.K.Yedek.	0,59	8,92	2,10	0,12	52,61	0,06	1,64	1	0,04	0,09	0,17	6,12
Geç.Yıl K/Z	18,07	35,72	5,72	-38,08	-19,03	-29,95	12,15	31,48	-6,18	-1,73	107,88	-9,06
Dön Net K/Z	7,16	26,49	10,42	0,01	-3,45	-1,18	20,89	14,21	0,98	-3,50	-1,66	6,40
Diğer Öz S.Kal.	19,74	13,91	31,86	0,05	15,52	44,84	26,10	38,76	75,86	52,10	20,88	30,87
TOPLAM												
KAYNAKLAR	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Uzun vadeli yükümlülüklerin dikey yüzdeler yöntemine göre sonuçları incelendiğinde, şirketler içerisinde METUR şirketinin %68,59' luk oranla en yüksek paya sahip olan şirket olduğu görülmektedir. Konaklama sektöründeki yatırımların uzun vadeli olması uzun vadeli finansal borçlanma ile yatırımların finanse edilmesi diğer değişkenler sabitken doğru kabul edilebilir. Şirketin % 68,59 oranındaki yükümlülüğünün sebebi ise finansal borçlarıdır. Finansal borçlar; işletmenin herhangi bir kredi kuruluşundan aldığı borçları ifade eder. METUR şirketinin finansal borçlarının tamamı bankadan alınan kredilerden oluşmaktadır. Şirketlerin uzun vadeli

yükümlülükler şeklinde fon temin etmesi, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve siyasal değişkenler dikkate alınarak karar verilmesi gereken bir konudur. Aynı zamanda, çekilen kredilerin ulusal para cinsinden olup olmaması ve faiz oranı, değerlendirilmesi gereken konulardan bir diğeridir. UYVK içerisinde ertelenmiş gelirler kaleminin en yüksek olduğu şirket %41,14 oranla MAALT şirkettir. UYVK içerisinde dikkati çeken diğer bir oranda “Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü” dür. Vergiye tabi kar (mali kar) üzerinden hesaplanan vergi tutarı ile muhasebe karı (ticari kar) üzerinden hesaplanan vergi tutarı arasındaki farka “Ertelenmiş Vergi” adı verilmektedir. Ertelenmiş vergi, ticaret kanunları ve vergi kanunları arasında muhasebe konusunda var olan farklardan kaynaklanmaktadır (Göğüş Sümer, 2010: 14). Bu oranın AYCES şirketinde %11,15, TEKTU şirketinde ise %8,85 oranında gerçekleştiği görülmektedir. BİST’ da işlem gören turizm şirketlerin uzun vadeli yükümlülüklerinin ortalaması ise %17,05 oranında gerçekleşmiştir. Ortalamanın üzerinde olan şirket % 68,59 oranı ile METUR, %41,50 oranı ile MAALT şirkettir. Ortalama seviyenin altında olan şirketler ise %0,63 ile ÜTOPYA ve %1,33 oranı ile KSTUR şirketleridir. Toplam yükümlülükler dikey yüzdeler yöntemi ile analiz edildiğinde en fazla yükümlülüğün olduğu şirketin % 87,69 ETILR, çok az bir farkla %87,25 oran ile METUR şirketine ait olduğu görülmektedir. En az yükümlülüğe sahip olan şirket ise 6,95 orana sahip olan KSTUR şirkettir.

İşletmenin sahip olduğu varlıklar, kısa ya da uzun vadeli yükümlülüklerle veya öz kaynaklarla finanse edilir. Öz kaynak, “Varlıklar üzerinde işletme sahip ve sahiplerinin haklarını ifade eden kalemdir” (Küçüksavaş, 2005: 42). Varlıklarını en yüksek oranda öz kaynakla finanse eden şirket % 93,05’ lik oran ile KSTUR şirkettir. Şirketin öz kaynak oranının yüksek olmasına rağmen ödenmiş sermaye oranı %8,01 düzeyinde gerçekleşmiştir. Öz kaynak oranı en yüksek ikinci şirket ise MERIT AŞ’ dir. Şirketin ödenmiş sermayesi ise %5,03 düzeyindedir. Öz kaynak dağılımında dikkat çeken bir diğer nokta ise ETİLER şirketinin öz kaynak oranının diğer şirketlere göre daha az düzeyde olmasına rağmen (%12,31)ödenmiş sermayenin yüksek olmasıdır. Şirketler içerisinde 2019 yılı verilerine göre en çok kar eden şirket%26,49 oranı ile KSTUR ve 20,89 oranı ile PETROKENT şirkettir. Öz kaynakların dikey yüzdeler yöntemine göre analizinde dikkati çeken diğer bir hususta METUR, ULAŞ, UTPYA, AYCES, TEKTU, ETİLER şirketinin geçmiş yıl zararına sahip olmasıdır. BİST’ da işlem gören turizm şirketlerin öz kaynaklarının ortalaması ise %60,69 oranında gerçekleşmiştir. Şirketlerinin öz kaynak yapıları incelendiğinde, toplam kaynaklar içerisinde öz kaynakların, en düşük paya sahip olduğu şirket ise %12,31’lik bir oran ile ETLR şirketi olduğu tespit edilmiştir. Diğer şirketler %12,75 ile % 88,67 oranında bir dağılım göstermektedir. Turizm sektöründe konaklama işletmelerinin varlıklarının finansman sürecinde öz kaynakların ağırlığı, her bir şirketin kendi iç dinamiklerine göre değişkenlik göstermektedir.

Gelir Tablosu Hesaplarına Yönelik Bulgular

Gelir tablosu iki bilanço tarihi arasında kâr kaleminde oluşan hareketlerin kavranmasına ve analizine olanak vermesi açısından da önem taşımaktadır. “Gelir tablosu işletmenin belirli bir dönemde elde ettiği tüm gelirler ile aynı dönemde katlandığı bütün maliyet ve giderleri ve bunların sonucunda işletmenin elde ettiği dönem karını yâda uğradığı dönem zararını topluca gösteren temel mali tablodur” (Akdoğan ve Tenker, 1992: 106). Gelir tablosundaki bilgilerle; yöneticiler, işletmeye kaynak sağlayan ortaklar, işletmede çalışanlar ve işletmeden alacaklı olan üçüncü şahıslar ile işletme sahiplerinin ve diğer kişilerin haklarını koruyan kamu kuruluşları, vergi daireleri ilgilenmektedir. İşletme yöneticileri, yükümlülüklerini yürütmek için bu bilgilerden yararlanarak, işletmenin çeşitli faaliyetlerinin kârlılığını kontrol ederek gerekli önlemleri almaktadır. Aynı zamanda yöneticiler geçmiş dönemlere ilişkin faaliyet sonuçları ile

karşılaştırılmalı gelir tabloları düzenlemek suretiyle işletmenin gelecekteki kârlılığı ve büyüme eğilimleri hakkında bilgi edinebilmektedirler (Akdoğan ve Tenker, 1992: 106).

Gelir tablosunun bölümleri aşağıdaki gibidir.

- 1)Brüt Satış Kâr/Zarar bölümü
- 2)Faaliyet Kâr/Zarar Bölümü
- 3)Olağan Kâr/Zarar Bölümü
- 4)Olağandışı Kâr/Zarar Bölümü
- 5)Dönem Kâr/Zarar Bölümü

2019 yılında Borsa İstanbul' da faaliyet gösteren turizm şirketlerinin gelir tablosu hesaplarının dikey yüzde yöntemine göre elde edilen analiz sonuçları Tablo 4' te yer almaktadır. Gelir tablosu analizi yapılırken ULAŞ şirketinin gelir tablosu verileri "0" olduğu için analize dâhil edilmemiştir. Gelir Tablosu hesapları analiz edilirken satış hasılatı oranının dağılımı üzerinden yorum yapılmıştır. 2019 yılında BİST' da faaliyet gösteren turizm şirketlerinin dikey yüzdeler yöntemine göre analiz sonuçları Tablo 4' de yer almaktadır

Tablo 4. BİST Turizm Şirketlerinin Gelir Tablosu Hesaplarının Dikey Yüzdeler Yöntemine Göre Analiz Sonuçları (%)

ŞİRKETLER	AVTUR	KSTUR	MAALT	METUR	UTPYA	PKENT	MERIT	AYCES	TEKTU	ETILR	ORT
KALEMLER	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019	2019
Hasılat	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Satışların Maliyeti	-80,36	-53,31	-53,12	-49,62	-70,88	-67,45	-2,89	-60,80	-77,48	-72,19	-58,81
BRÜT KÂR (ZARAR)	19,64	46,69	46,88	50,38	29,12	32,55	97,11	39,20	22,52	27,81	41,19
Pazarlama, S. ve Dağıtım Giderleri (-)	0%	-0,53	0%	-1,52	-1,71	-4,90	-15,49	-3,52	-6,22	-0,24	-3,41
Genel Yönetim Gideri (-)	-30,75	-2,82	-66,03	-10,25	-8,83	-1,86	-33,54	-20,07	-21,24	-56,23	-25,16
Diğer Faaliyet Gelirleri	27,95	8,14	2,94	7,09	4,78	1,73	7,84	1,06	17,24	31,69	11,05
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	-5,08	-14,13	0%	-8,64	-1,67	-7,55	-1,58	-0,75	-32,93	-48,56	-12,09
ESAS FAALİYET KARI/ZARARI	11,77	37,14	-16,21	37,07	21,68	19,97	54,34	15,91	-20,64	-45,51	11,55
Net Faaliyet Kar/Zararı	-11,11	43,33	-19,15	38,61	18,57	25,79	48,08	15,60	-4,95	-28,65	12,61
Yatırım Faal. Gelirler	157,32	0	1,33	0,25	0%	0%	8,64	0,11	41,78	102,53	31,20
Yatırım Faal. Giderler (-)	-4,53	-0,01	0%	-2,84	0%	0%	-0,49	0%	-44,10	-43,48	-9,55
FİNANSMAN GİDERİ ÖNCESİ FAALİYET KARI/(ZARARI)	164,56	37,33	-14,88	34,48	21,68	19,97	62,49	16,03	-22,96	13,53	33,22
Finansal Gelirler	0%	14,47	523,82	0%	25,78	8,05	0,14	0,95	63,26	1,19	63,77
Finansal Giderler (-)	-5,14	-6,48	-63,64	-31,06	53,12	-10,17	-0,42	-11,49	-138,96	-27,67	-24,19
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KÂRI/(ZARARI)	159,43	45,32	445,30	3,42	-5,66	17,85	62,21	5,48	-98,66	-12,95	62,17
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gelir/Gideri	-17,39	-8,86	-93,56	3,40	0,54	-4,80	-11,90	0,35	5,95	7,89	-11,84
DÖNEM KÂRI/ZARARI	142,04	36,46	351,74	0,02	-5,12	13,05	50,30	5,83	-92,71	-5,05	49,66

Şirketlerin gelir tablosu içerisinde yer alan, kalemler incelendiğinde şirketler içerisinde satış maliyeti en yüksek olan şirket AVTUR şirkettir. AVTUR şirketinin satış hasılatının %80,6'sı satış maliyeti oluşturmaktadır. Bu durum şirketin %19.64 oranında brüt k/z'a sahip olmasına neden olmuştur. Mevcut şirketler arasında da en düşük brüt k/z' a sahip olan şirket AVTUR şirkettir. En düşük maliyete sahip olan şirket ise %2.89 oranla ile MERİT şirkettir. Satılan ticari mal maliyetleri, şirket'in ilişkili taraflara yaptığı ticari mal satışlarının maliyetinden oluşmaktadır. Satış maliyetinin düşük olması brüt k/z oranını yüksek kılacaktır, MERİT şirketinin de brüt k/z'ı ise %97.11 ile en yüksek seviyede gerçekleşmiştir. Brüt k/z' ı oranının şirket ortalaması %41.19 düzeyinde gerçekleşmiştir. Turizm şirketlerinin brüt k/z' nın genel dağılımı ise %19.63 ile %97.11 oranında dağılım göstermiştir. Brüt k/z' dan faaliyet giderleri çıkarıldıktan sonra faaliyet k/z' ına ulaşılır. Faaliyet k/z işletmenin ana faaliyetlerinden elde etmiş olduğu karıdır. Tablo 4 incelendiğinde, ETİLR şirketinin %56.23 ile en yüksek genel yönetim giderine sahip olduğu, MERİT şirketinin ise %15.49 ile en yüksek pazarlama satış dağıtım giderine sahip olduğu görülmektedir. ETİLR şirketi diğer faaliyet gelirleri ve giderleri açısından en yüksek paya sahip olan şirket görünümündedir. Esas faaliyet k/z sonuçları, MAALT şirketi ve ETİLR şirketine zarar olarak, diğer şirketlerde ise kâr olarak gerçekleşmiştir. Faaliyet kar ve zararının zarar ile sonuçlanması şirketlerin ana faaliyet konularına yönelik hizmet sunarken zarar ettiklerinin göstergesidir. Ancak bu durum dönemi zarar ile sonlandıracakları anlamına gelmez nitekim MAALT şirketi bu duruma rağmen dönemi kar ile sonuçlandırmıştır. Faaliyet k/z tutarına finansal gelirler eklenirken finansal giderler çıkarılır ve vergi öncesi k/z rakamına ulaşılır. Finansal gelirler içerisinde MAALT şirketinin oranı dikkat çekici bir düzeydedir.(% 523,82). Bu oranın sebebi şirketin varlık yapısı içerisinde nakit ve nakit benzeri varlıklarının yüzdeler payıdır. MAALT şirketinin mevcut varlıklarının %78.52'si nakit ve nakit benzeri varlıklardan oluşmaktadır.

Gelir tablosunun son kalemi olan dönem k/z sonuçları incelendiğinde 3 şirketten ETİLR, TEKUTU, UTOPIYA şirketlerinin zarar ettiği diğer şirketlerin ise dönemi kâr ile kapattığı görülmektedir. Gelir tablosu birçok farklı bakış açısıyla yorumlanarak analiz edilebilir. Şirketlerin esas faaliyet k/z ve dönem k/z'ı temel alınarak bir inceleme yapıldığında MERİT şirketinin esas faaliyet kârı %54 oranı ile en yüksek şirket olduğu görülmektedir. MAAL şirketi ise % 351,74 oranı ile en yüksek dönem kârına sahip olan şirkettir. Şirketin esas faaliyet k/z sonucuna bakıldığında %16.21 oranında zarar ettiği, ancak finansal gelirlerinin yüksek olmasıyla dönemi kâr ile kapattığı dikkat çeken unsurlar arasındadır. Şirket varlıklarını esas faaliyetinden daha yüksek getiriye sahip finansal yatırımlarda değerlendirmiştir. Ayrıca şirket esas faaliyet karında %-16.21 zarar etmiştir. Bu bağlamda şirket fonlarını doğru yatırımlarda değerlendirerek doğru bir karar verdiği söylenebilir.

SONUÇ

Finansal tablolar işletmelerin çeşitli çıkar gruplarına bilgi sahibi olmaları için yardımcı olan önemli araçlardır. Bu kapsamda, söz konusu çıkar grupları çeşitli analiz yöntemleri yardımıyla işletmelerin likidite durumları, finansal durumları ve kaynak dağılımları gibi birçok konuda bilgi sahibi olabilirler. Mali tablolarda yer alan kalemlerin oransal dağılımını ve ağırlığını gösteren analiz türü "Dikey Yüzdeler Yönetimi" dir. Çalışmada turizm sektöründe faaliyet gösteren BIST'e kayıtlı şirketlerin mali tabloları dikey analiz yöntemi ile incelenmiş ve şirketlerin varlık ve kaynak yapısı, karlılık durumu ile maliyet yapıları elde edilen sonuçları göre yorumlanmıştır. Çalışmanın sonuç kısmı 3 başlıkta incelenmiş olup sonuçlar şu şekildedir.

Şirketlerin dönen varlık oranlarının ortalama bir dağılım sergilemediği ve her bir şirketin birbirinden çok farklı bir görünüme sahip olduğu tespit edilmiştir. Dönen varlık payının en az

olduğu şirket AYCES şirketi olup (%1,71) şirketin kısa vadeli yabancı kaynaklarının (%3,20) ödemesiyle ilgili finansal bir problem yaşaması olasılık dâhilindedir. ETİLR şirketinin ise dönen varlık oranının %14 düzeyinde olmasına rağmen kısa vadeli yabancı kaynak oranı %73,66 seviyesindedir ve mevcut şirketler içerisinde likidite sıkıntısı yaşama olasılığı en yüksek şirkettir. Duran varlıklar açısından bir değerlendirme yaptığımızda AYCES şirketinin en fazla duran varlık yatırımı yapan şirket olduğu görülmektedir (% 98.29). Duran varlık oranının genel dağılımı açısından turizm sektörünün duran varlık ağırlıklı bir yapı sergilediği görülmektedir bu sonuç, Karadeniz ve diğerleri 2017 çalışmalarının sonuçları ile örtüşmektedir.

Kaynak hesapları ile ilgili analiz sonuçlarında ise toplam yükümlülükler açısından en fazla orana sahip olan şirketler METUR (%87.69) ve ETİLR (%87.25) şirkettir. Kısa vadeli yabancı kaynak oranının en yüksek olduğu şirketler ETİLR %73.66, UTPYA %77.05 oranı ile en yüksek şirketlerdir. Her iki şirketinde dönen varlık yapısı incelendiğinde ödeme konusunda problem yaşayacağı görünümü hâkimdir. Uzun vadeli yabancı kaynak açısından elde edilen sonuca göre, METUR şirketi %68.59 oranıyla ilk sıradadır. Şirketlerin büyük çoğunluğu öz kaynak ile finansmana ağırlık vermiştir. Yaklaşık 6 şirketin öz kaynak oranının %70 ve üzeri olduğu tespit edilmiştir.

Gelir tablosu ile ilgili yapılan analiz sonucunda en dikkat çeken sonuç, MERİT şirketinin dışında şirketlerin tamamının %50' nin üzerinde satış maliyetine sahip olduğudur. Özellikle ETİLR (%72,19) TEKTU, (%77,48) AVTUR (%80,36) şirketlerinin maliyeti yüksek düzeydedir. Satış maliyetlerinin yüksek olması ETİLR ve TEKTU, şirketlerinin dönemi zararlı sonuçlandırmasına sebep olmuştur.

Yapılan analiz sonucunda turizm sektöründe faaliyet gösteren BİST' a kayıtlı analize dâhil edilen şirketlerin dönen varlık yapısının istikrarlı olmadığı, duran varlık ağırlıklı bir görünüm sergilediği tespit edilmiştir. Finansman açısından ise, şirketlerin öz kaynak finansmanına ağırlık verdiği yüksek maliyete katlanmalarına rağmen üç şirket dışında diğerlerinin kar ettiği tespit edilmiştir. 2019 yılından önceki yıllarda 2015-2016 yılında yaşanan olumsuzluklar, Rusya ile yaşanan problemler sektörü olumsuz etkilemiş turizm sektörünün yüksek borç yükü altına girmesine sebep olmuştur. Bu durum sektörün tamamının mali tablolarında tahribat yaratmış ancak özellikle finansal açıdan problem yaşayan şirketlere yansımaları 2019 yılına kadar sürdürmüştür. Şirketlerin yaşadığı finansal problemlerin sebebini sadece ekonomik ve siyasal dalgalanmalara bağlamak elbette anlamlı değildir ancak turizm sektörü gibi hassas sektörler bu durumdan daha fazla etkilenmektedir. 2019 yılında, geçmişte yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen şirketlerin büyük çoğunluğunun dönemi kar ile sonlandırması sektörün olumsuzluklara olan direncinin bir göstergesidir. Tüm bunlar göz önüne alındığında turizm işletmelerinin finansal analiz tekniklerinden faydalanarak mevcut durumlarını kontrol altında tutmaları ve sektördeki diğer işletmeler ile finansal tablolarını karşılaştırarak durum tespiti yapmaları için finansal analizlerden faydalanmaları kaçınılmaz olmaktadır.

KAYNAKÇA

Akdoğan, N., ve Tenker, N. (1992). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara: Gazi Yayınevi.

Akgüç, Ö. (2010). *Finansal Yönetim* (8. Baskı). İstanbul: Avcıol Basım Yayın.

Akyüz, K. C., Yıldırım, İ. ve Akyüz, İ. (2017). Yüzde Yöntemi ve Bazı Finansal Oranlar Yardımıyla Orman Ürünleri Sanayi Sektöründe Yer Alan Firmaların Değerlendirilmesi. *İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*, 6(3), 93-101.

Bardia, S. C. (2012). Predicting financial distress and evaluating long-term solvency: an empirical study. *IUP Journal Of Accounting Research & Audit Practices*, 11(1), 47-61.

Bhat, R. and Jain, N. (2006). Financial Performance Private Sector Hospitals in India: Some Further Evidence, *Indian Institute of Management*, Ahmedabad, INDIA. April 2006 p.2

Bilici, N. S., ve Aydın, N. (2018). Konaklama İşletmelerinde Finansal Analizlere İlişkin Bir Örnek Olay İncelemesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(4), 2333-2355.

Bülüç, F., Özkan, O., ve Ağırbaş, İ. (2017). Oran Analizi Yöntemiyle Özel Hastane Finansal Performansının Değerlendirilmesi, *International Journal of Academic Value Studies*, 3(11), 64-72.

Ceylan, A. ve Korkmaz, T. (2012). *İşletmelerde Finansal Yönetim*, Gözden Geçirilmiş 12.Basım, Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım,

Clemenson, B., and Sellers, R. D. (2013). Hull House: An autopsy of not-for-profit financial accountability. *Journal of Accounting Education*, 31(3), 252-293.

Çavuşoğlu, K., ve Utku, B. D. (2016). Duran Varlıkların TFRS 5 Çerçevesinde Değerlendirilmesi ve BIST (Borsa İstanbul) 30 Endeksinde Yer Alan Firmaların TFRS 5 Uyarınca Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıkların Sınıflandırılmasına Yönelik Olarak İncelenmesi/ 5. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 2(1), 88-109

Dalak, S., Günay, F., Beyazgül, M. ve Karadeniz, E. (2018). Türkiye'de Faaliyet Gösteren Havayolu Şirketlerinde Finansal Analiz Tekniklerinin Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 6(2), 1-14.

Ecer, F. ve Günay, F. (2014). Borsa İstanbul'da İşlem Gören Turizm Şirketlerinin Finansal Performanslarının Gri İlişkisel Analiz Yöntemiyle Ölçülmesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(1), 35-48.

Göçer, K. (2015). Mali Tablolar Analizi: Pendik Belediyesi Örneği, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 10(1) : 139-161

Göğüş Sümer, H. (2010). Ertelenmiş Vergi ve Muhasebeleştirilmesi. *Mali Çözüm*, 101, 13-29.

Gücenme, Ü. (1996). *Mali Tablolar Analizi*. Bursa Marmara Kitabevi Yayınları.

Gümüş, U. T. ve Bolel, N. (2017). Rasyo Analizleri İle Finansal Performansın Ölçülmesi: Borsa İstanbul'da Faaliyet Gösteren Havayolu Şirketleri'nde Bir Uygulama. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 87-96.

<http://ttyd.org.tr/akademi/ckfinder/userfiles/files/turizmde%20d%C3%B6n%C3%BCm%20senaryolar%C4%B1%20raporu.pdf> (Erişim Tarihi Nisan 2020)

<https://digitalcommons.fiu.edu/hospitalityreview/vol30/iss2/6/> Erişim Tarihi: 04.03.2020.

<https://ttyd.org.tr/Akademi/ckfinder/userfiles/files/Turizmde%20D%C3%B6n%C3%BCm%20Senaryolar%C4%B1%20Raporu.pdf> Erişim Tarihi: 04.03.2020.

<https://www.kap.org.tr/tr/Sektorler> (Erişim Tarihi Nisan 2020)

<https://yigm.ktb.gov.tr/Eklenti/69320,turizmistatistikleri2019-4pdf.pdf?0> (Erişim Tarihi Nisan 2020)

Karadeniz, E., Beyazgül, M., Dalak, S., ve Günay, F. (2017). Türk Turizm Sektörünün Finansal Performansının Dikey Analiz Yöntemiyle İncelenmesi: BIST Turizm Şirketleri ve TCMB Sektör Bilançoları Üzerinde Bir Araştırma. *Sosyoekonomi*, 25(32), 105-120.

- Karapınar, A. ve Ayıkoğlu Zaif, F. (2012). *Finansal Analiz*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kızıl, C. ve Aslan, T. (2019). Finansal Performansın Rasyo Yöntemiyle Analizi: Borsa İstanbul'da (Bist'de) İşlem Gören Havayolu Şirketleri Üzerine Bir Uygulama, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi (MANAS Journal of Social Studies)*, 8(2), 1778-1799.
- Küçüksavaş, N., (2005), *Genel Muhasebe ilkeler ve Uygulaması*, 4.Baskı, Erzurum: Kare Yayınları.
- Omağ, A. (2014). Yüzde Yöntemi İle Analiz ve Gıda Sektörüne Yönelik Bir Uygulama. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 6(11), 65-82.
- Özgülbaş, N. (2006). Türkiye'de Kamu Hastanelerinin Finansal Durum Değerlendirmede Kullanılabilecekleri Bir Yöntem: Trend Analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (29), 129-139.
- Pamukçu, B. A. (1999). *Finans Yönetimi*. İstanbul: Der Yayınları,
- Poyraz, E. (2008). *Açıklamalı Örneklerle Finansal Yönetim*, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Singh, A. J., and Schmidgall, R. S. (2012). Does financial performance depend on hotel size? Analysis of the financial profile of the US lodging industry. *FIU Hospitality Review*, 30(2), 109.
- Sunar, H. ve Yılmaz, R. (2019). Borsa İstanbul'da Yer Alan Ulaştırma İşletmelerinin Karlılık ve Finansal Yapı Oranları ile Karşılaştırılması, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(21): 1214-1219.
- Ürgüp, E.S. and Alıcı, M.S., (2020). Staras Shevchenko 5th International Congress on Social Sciences, May 8-10, 2020 Kyiv, Ukraine, Iksad - Institute of Economic Development and Social Research, s 153-175.
- www.ttyd.org.tr, (Erişim Tarihi Nisan 2020).
- www.tursab.org.tr, (Erişim Tarihi Nisan 2020).